

Etická dilema o zdržanlivosti sudcu v predvolebnom období a odznaková dilema

V súvislosti so žiadosťami predstaviteľov niektorých médií o verejné vyjadrenie sa k odbornej stránke konania pred administratívnym orgánom a pred súdom vo veciach pobytu cudzincov, azylu, zaistenia a administratívneho vyhostenia, som sa rozhodla svoju etickú dilemu, či zodpovedať verejnosti otázky týkajúce sa komplikovanej právnej problematiky, ktorej sa na Slovensku venuje odhadom približne 20-25 sudcov, vyriešiť podľa tlačového vyhlásenia, ktoré som sama zverejnila začiatkom predvolebnej kampane. V čase predvolebnej kampane musia sudcovia zvýšiť ostražitosť ohľadom obsahu ich verejných prejavov. Takáto požiadavka vyplýva nielen z uznesenia súdnej rady z roku 2018, ale aj zo stanoviska Poradnej rady európskych sudcov k slobode prejavu sudcu z roku 2022, ako aj z judikatúry Ústavného súdu Českej republiky. Sudca by mal byť zdržanlivý v prejavoch týkajúcich sa politickej súťaže, najmä verejného hodnotenia jednotlivých kandidátov či volebných strán a zoskupenia alebo tvorby politických koalícií, a to najmä v predvolebnej kampani. V prípade verejného pozitívneho hodnotiaceho úsudku musí sudca zvážiť, či jeho vyjadrenie nemôže byť verejnosťou vnímané ako reklama.

Rozhodla som sa, že ustúpi povinnosť právnikov/sudcov vysvetliť verejnosti právny mechanizmus a zo zákona prichádzajúce do úvahy riešenia. Pretože na základe tohto vysvetlenia by došlo k verejnému potvrdeniu toho, čo konkrétna politická strana či jednotliví politici verejne vyhlasujú. Inými slovami, niektorí politici majú pravdu ohľadom ich vyhlásení k téme migrácie po odbornej stránke a iní nie.

Je potrebné uviesť, že tlačové vyhlásenie ohľadom zdržanlivosti sudcu v predvolebnom boji bolo vydané aj v nadväznosti na nedávnu minulosť, kedy sa skupinka sudcov pred voľbami v r. 2016 podujala verejne hodnotiť politické programy z hľadiska potrieb justície, a z výsledkov tohto verejného hodnotenia vyšla ako víťaz jedna konkrétna politická strana. Že sa následne táto strana dostala do parlamentu a mala vplyv aj na fungovanie justície, ponechám teraz bokom. Nebudem teda špekulovať, či a nakoľko pomohla skupina sudcov svojimi odbornými úsudkami v predvolebnom boji uvedenej politickej strane.

Dôvodnosť uvedeného tlačového vyhlásenia pre mňa potvrdil aj komentár sudkyne zverejnený na začiatku kampane, z ktorého obsahu vyplývajú jej emočné nastavenia, názory a preferencie k otázkam, ktoré sa pri zachovaní potrebnej miery predvídateľnosti mohli stať a aj stali horúcou témou finišujúcej predvolebnej kampane. Otvorila som túto tému na pôde súdnej rady v

mailovej komunikácii členov súdnej rady. Obdržala som vyjadrenia rôzneho charakteru. Podľa niektorých je zverejnený názor sudkyne ľudským postojom a dôkazom morálnej výbavy, ktorú by mal mať každý sudca. O tom však spor nebol. Skôr som sa pýtala, či je dobrý timing, t.j. či je načasovanie verejných komentárov politicky neutrálne.

Nechcem konať ako konali kolegovia v hore uvedených príkladoch. Latku nárokov je potrebné mať nastavenú vyššie. Preto som sa rozhodla, že pokiaľ bude téma zákonných postupov a mechanizmov ohľadom nelegálnych migrantov stále aktuálna, vyjadrim sa verejne po 30.09.2023. A to napriek tomu, že je verejný záujem na tom, aby sa k tejto téme viedla odborná diskusia, čím skôr tým lepšie.

Pridám ukážku opatrnosti pri postupe sudcu v predvolebnom boji. Bola som pozvaná na odbornú konferenciu k slobode prejavu sudcu, ktorá sa bude konať na Slovensku v čase do volieb. Pozvanie som rada prijala, ale vyžiadala som si uistenie, že odbornej konferencii nebude účastný žiaden slovenský aktívny politik bojujúci o priazeň voliča. Tým pádom by odborná konferencia poslúžila na PR tohto politika alebo politickej strany, čo osobitne pred voľbami považujem za zjavné devalvovanie cieľa uvedenej konferencie.

To, že teplota pred voľbami stúpa aj na pôde súdnej rady, je možné vidieť aj z verejných vystúpení členov súdnej rady, ktorí v súdnej rade nereprezentujú súdnu moc. Ich sloboda prejavu nepodlieha žiadnym osobitným obmedzeniam, keďže nie sú sudcami vo výkone. Hoc som aspoň formálne požiadala všetkých členov súdnej rady, aby súdna rada nebola zatiahnutá do predvolebných bojov, problém so zdaním neutrality mohol nastať.

Záverom k odznakom na pôde súdnej rady a k profesionálnej neutralite. Na jar tohto roka sa počas zasadnutia súdnej rady (už ku jeho koncu) rozdávali jednou členkou súdnej rady ostatným členom súdnej rady stužky, ktoré si následne niektorí členovia pripli ešte počas rokovania. Stužkovú a odznakovú dilemu na pôde súdnej rady som vnútorne riešila ešte pred tým, v súvislosti s Dňom narcisov, a doteraz nemám jednoznačnú odpoveď. Váhala som, či si môžem ponechať pripnutý narcis v Deň narcisov, keďže som ráno kráčajúc po starom meste stretla mladých ľudí, ktorých myšlienku som podporila. Moje rozhodnutie ponechať si vtedy odznak narcisu počas zasadnutia bolo spontánne, neplánované, ale dodnes neviem, či bolo profesionálne. Ľudsky a emocionálne v poriadku, ale či som zachovala neutralitu profesionálneho výkonu, to neviem. Skôr si myslím, že nie. Vychádzam z toho, že na talár by som si žiaden odznak nepripla a morálnu výbavu netreba ostentatívne verejne demonštrovať, stačí ju len mať. Zákon to volá sudcovská spôsobilosť. A dôkazom sudcovskej

spôsobilosti nie je stužka či odznak na klope saka. Aj bez talára by som mala byť na pôde súdnej rady stojaca mimo všetkého, čo nesúvisí priamo s odbornosťou a fungovaním právneho štátu.

Mám tiež odznak Združenia sudcov Slovenska. Aj pri ňom váham, či si ho môžem nasadiť, keď idem na zasadnutie. Hoc je verejne známou skutočnosťou, že som jeho členkou a idea združenia o nezávislosti súdnej moci je totožná s poslaním súdnej rady. Váham preto, či to nie je zneužitie ústavného orgánu a či by som tým nevytvorila zdanie, že vykonávam mandát nie pre všetkých sudcov, ale „len“ pre „združenárov“.

Najbližšie zasadnutie bude prvým po dni Ústavy SR a mali by sme voliť zástupcov Slovenskej republiky na európskych súdoch. Dilema „odznakov“ pre toto zasadnutie je nateraz v prospech pripnutia odznaku Slovenskej republiky.

Ako vyplýva z vyššie uvedeného, fáza premýšľania a váhania je často spojená s otáznikmi, na ktoré doteraz ja sama nemám odpoveď. Nemať názor/odpoveď je stav, ktorý ak nastane, je potrebné ho pomenovať. A čakať a dúfať, že príde fáza dva, a tou je diskusia, a fáza tri - záver k diskusii. Ak nepríde prirodzene, povolená je provokácia k otvoreniu fázy dva a pridanie volume. Občas sa mi stáva, že po fáze jedna dostanem jednu mediálnu „výchovnú“ frčku, bez prechodu do fázy dva a tri. Tak verím, že tentokrát budem mať viac šťastia. Zvedavosť a hlad po hľadaní a poznaní odpovedí sa dá niekedy len veľmi ťažko ignorovať a prehliadať.

V Bratislave, dňa 05.09.2023

Dana Jelinková Dudzíková